

**QODIRIY IJODIDA SEVGI, DO‘STLIK VA OILAVIY
MUNOSABATLAR, INSONLAR O‘RTASIDAGI MUNOSABATLARNI
TAHLILI BADIY TARZDA IFODALANISHI**

Jurakulov Jamol Komilovich

*Renessans ta’lim universiteti “Ijtimoiy-siyosiy fanlar” kafedrasi dotsenti,
PhD*

Toshkent shahar, tel: +99897 007 63 14.

E-mail: jurakulovjamol904@gmail.com

Renessans ta’lim universiteti

*Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va
huquq ta’limi yo‘nalishi 5-kurs talabasi*

Xakimxonova Xamida Muhitdinovna

Toshkent shahar, tel: +99890 944 42 42.

E-mail: xakimxonovaxamida102@gmail.com

Annotasiya: *ushbu maqolamizda Abdulla Qodiriy ijodida sevgi, do‘stlik va oilaviy munosabatlar, shuningdek, insonlar o‘rtasidagi munosabatlar juda muhim o‘rin tutadi. Uning asarlarida bu mavzular badiiy tarzda chuqur va mahorat bilan ifodalanadi, bu esa o‘quvchilarga insoniy munosabatlarning murakkabligini va go‘zalligini anglash imkoni haqida fikr muloxaza yuritamiz.*

Kalit so‘zlar: *sevgi, sadoqat va qurbonlik, do‘stlik, oilaviy munosabatlar, o‘tkan kunlar, mehrobdan chayon, baxt va qayg‘u.*

Аннотация: *в нашей статье очень важное место в творчестве Абдуллы Кадыри занимают отношения любви, дружбы и семьи, а также взаимоотношения между людьми. В его произведениях эти темы выражены художественно глубоко и мастерски, что позволяет читателям задуматься о возможности постичь сложность и красоту человеческих отношений.*

Ключевые слова: *любовь, верность и жертва, дружба, семейные отношения, прошедшие дни, Скорпион от милосердия, счастье и печаль.*

Annotation: *in this article, love, friendship and family relations, as well as relations between people, occupy a very important place in the work of Abdullah Qadiri. In his works, these themes are expressed in an artistic way with depth and skill, which allows readers to realize the complexity and beauty of human relationships.*

Keywords: *love, loyalty and sacrifice, friendship, family relationships, past days, Scorpio from affection, happiness and sadness.*

Qodiriy asarlarida sevgi ko‘pincha insonlarning ichki dunyosini ochib beruvchi kuch sifatida tasvirlanadi. “O‘tkan kunlar” romanida Abduqodir va uning sevgilisi o‘rtasidagi munosabatlar orqali sevgi, sadoqat va qurbonlik temalari yoritiladi. Yozuvchi sevgi hissini nafaqat romantik aloqalar, balki oilaviy va do‘stlik munosabatlari orqali ham ko‘rsatadi. Bu, o‘z navbatida, sevgi hissining inson hayotidagi ahamiyatini yanada oshiradi. Do‘stlik Qodiriy do‘stlikni insonlar o‘rtasidagi eng muhim aloqalardan biri sifatida ko‘radi. Uning asarlarida do‘stlikning kuchi va ahamiyati ko‘plab voqealar orqali namoyon bo‘ladi.

Masalan, “Mehrobdan chayon” romanida do‘stlik va sadoqat qahramonlar hayotidagi qiyinchiliklarni yengishda muhim rol o‘ynaydi. Do‘stlar o‘rtasidagi munosabatlar, ularning bir-biriga bo‘lgan ishonchi va yordam berish istagi asarlarni yanada qiziqarli va hayajonli qiladi. Oilaviy munosabatlar Qodiriy ijodida oilaviy munosabatlar ham alohida e‘tiborga sazovor. U oilaning ijtimoiy hayotdagi o‘rnini, ota-ona va farzandlar o‘rtasidagi aloqalarni chuqur tahlil qiladi. “O‘tkan kunlar” romanida oilaning ijtimoiy va axloqiy qadriyatlari, ota-onaning farzandlariga bo‘lgan munosabati, oiladagi muammolar va ularni hal etish jarayonlari badiiy tarzda tasvirlangan. Bu orqali yozuvchi oilaning birligi va ahamiyatini ta’kidlaydi.

Insonlar o‘rtasidagi munosabatlar, Qodiriy asarlarida insonlar o‘rtasidagi munosabatlar juda murakkab va ko‘p qatlamli bo‘lib, ular ijtimoiy, madaniy va axloqiy jihatlarini o‘z ichiga oladi. Yozuvchi insonlarning bir-biriga bo‘lgan munosabatlarini, ularning hissiyotlarini, niyatlarini va harakatlarini chuqur tahlil qiladi. Bu esa o‘quvchiga insoniyatning turli qirralarini anglash imkoniyatini beradi.

Abdulla Qodiriy ijodida sevgi, do'stlik, oilaviy munosabatlar va insonlar o'rtasidagi aloqalar badiiy tarzda chuqur tahlil etilgan. Ularning har biri inson hayotining ajralmas qismi sifatida ko'rsatiladi va bu orqali yozuvchi o'quvchiga hayotning murakkabligini va go'zalligini anglatadi. Qodiriy asarlaridagi badiiy tasvir, obrazlar va voqealar orqali bu mavzular yanada jonli va ta'sirchan shaklda ifodalanadi. "O'ylaymanki, Abdulla Qodiriy qanday pozitsiyada turganini tushunish uchun shu so'zlarning o'zi yetarli bo'lsa kerak. Yuqorida qayd qilingan Abdulla Qodiriy romanlarining man etilishi o'zbek sovet adabiyoti tarixini qashshoqlantirib qo'ydi, xalqimiz bir necha avlodining to'g'ri tarbiyalanishiga, badiiy va ma'rifiy tarbiyalanishiga katta zarar keltirdi."¹

Ra'no otasi maxdum ziqnaligi, xasisligidan qattiq ranjiydi, otasining yaramas xislatlari unda norozilik, g'azab uyg'otadi. Abdulla Qodiriy Ra'noda qo'zg'olgan bu norozilikni uning maxdumni hajv qilib yozgan she'rida ham ifodalagan. Ra'no otasining ziqnaligini shunday chizadi:

Yog'lar to'kilsa erga, yotib yalar taqsirim,

Bo'lsa bozorda pastlik, sotib olar taqsirim.

Maxdumning xotini Nigor oyimga ruxiy azob berishi ham Ra'noni g'azablantiradi. U uy ishlarida, bolalarni o'qitishda onasiga yordamlashadi.

Abdulla Qodiriy Ra'noning Anvarni sevishi sabablarini romanda yorqini ifodalagan. Romanda tasvirlanishicha, Ra'no Anvarni, u faqat husnda emas, balki axloq-odobida, ilmda kamolot egasi bo'lgani uchun sevadi, ishonchli, dilkash kishisi sifatida uning haqida g'amxo'rlik qiladi, har bir harakatida, muloqatida Anvarga bo'lgan sadoqatini, sevgisini namoyish etadi. Shu fazilatlar bilan Anvarni o'ziga maftun etadi.

Abdulla Qodiriy Ra'no bilan Anvarning she'r orqali o'z sevgilarini birlariga izhor etib turganlaridagi holatlarini tabiat bilan uyg'unlikda ifodalab deydi: "... oy ham bir oz nurlanib, turmushga bila qadam bosgan bu ikki yoshning hozirga hollaridan kulimsiragandek ko'rinar edi. Boyagidan bir muncha kuchaya tushgan

¹ <https://jadid.uz/abdulla-qodiriy-va-maqsud-shayxzoda/> ABDULLA QODIRIY VA MAQSUD SHAYXZODA Naim KARIMOV, akademik

shamol gulni gulga qovushtirib, go‘yo bu ikki yoshga, Siz ham bilan shu gullar kabi qovushing degandek bo‘lar edi.” Yozuvchi romanlarida tasvirlangan asosiy qahramonlari hayotiyligi, tabiiyligi bilan, qalbning ko‘z ilg‘amas darajada tovlanib turishi, favqulodda kuchli jozibasi, sir-asrorlarga boy poetikligi bilan kishini maftun etadi. Ra‘no ham shulardan biri. U, avvalo, o‘zbek xotin-qizlarining timsoli yanglig‘ qabul etiladi. Ra‘no shu so‘zning to‘la ma‘nosi bilan samimiy, latofatli, zohirangina emas, botinan ham go‘zallar go‘zali.

Qodiriy ijodida sevgi timsolini “Mehrobdan chayon” romanidagi asosiy ijobiy obrazlardan bo‘lgan Ra‘no obrazining tahlilini Abdulla Qodiriyning bu obrazni yaratishdan asosiy maqsadini bildiruvchi quyidagi parchani o‘qib berish bilan boshlash mumkin: “Ra‘noning jasorati, - deydi yozuvchi, - xonga qarshi isyoni... o‘z zamonasi uchungina emas, bizning hozirgi asrimiz uchun ham loyiqi tahsin va Ra‘no yoshlik qizlarimizga ibratdir”.

“Ra‘noning ismi jismiga yohud husniga juda muvofiq tushgan edi... bu go‘zal qiz och ra‘no gulining tusida yoki oq-sariq tusida yaratilgan edi...sochi gungurt – qora, ya‘ni quyoshsiz joylarda qora ko‘rinsa ham, quyoshda bir oz sarg‘ish bo‘lib ko‘rinar edi... jodu ko‘zi kishiga qattiq qaraganda, qoralikdan boshqacha yana bir turli qizg‘ish nur sochar edi. Kipriklari ostida nafis bir surma doirasi bor edi. Qoshi tutashgan kabi ko‘rinsa ham, ko‘ndalang yotgan ikki qilich orasini nafis bir quyilib ko‘tarilish ajratib turar edi. Burni hech bir munaqqidga berishmaslik mutanosib, har zamon uyalish tabassumiga hozir turgan nafis erinlarining yuqorigi qismida sezilar sezilmas tuklar ko‘kargan edi. Yuzi cho‘ziq emas, oykulcha deb ham bo‘lmas; kishiga kulib qaraganda qizil olma ostlarida ikkita zamma ravishlik shakl hosil bo‘ladi, go‘yo bizga chin ra‘no guli ochilgan holatda ko‘rinar edi. Sochlari juda quyuq, sanoqsiz kokillari orqa-o‘ngini tutib yotar, qaddi uzunlik bilan qisqalikning o‘rtasi, do‘ndiq barmoqlarining jimjilog‘ida xina gullari; har holda, bu qiz yolg‘iz Qo‘qondagina emas, umuman Farg‘onaning kuylariga qo‘shilib maqtalaturgan edi.”

Qodiriy ijodida sevgi, do‘stlik va oilaviy munosabatlar judaham noziklik hamda teranlik bilan talqin etilgan. Inson qalbining sirli dunyosi Abdulloh Qodiriy ijodida insoniy munosabatlar, ayniqsa sevgi, do‘stlik va oilaviy munosabatlar g‘oyat

chuqur va hayotiy tarzda aks ettirilgan. Uning asarlari orqali o'quvchi inson qalbining sirli dunyosiga sho'ng'iydi, muhabbat va do'stlikning go'zalligi, oilaviy baxtning qadrini, shuningdek, insonlar o'rtasidagi munosabatlarning murakkabligi va ziddiyatlarini his qiladi. Sevgi, baxt va qayg'u qanotlarida Qodiriyning "O'tkan kunlar" romani sevgi mavzui bilan to'la. Otabek va Kumushning muhabbati, ularning bir-biriga bo'lgan sadoqati va mehr-muhabbati o'quvchining qalbini hayajonga soladi. Ularning muhabbatlari hayotiy qiyinchiliklarga qaramay, qalblari bir-biriga bog'liq bo'lib, qadr-qimmatini saqlab qoladi. Ammo Qodiriy sevgini faqatgina baxt sifatida ko'rsatmaydi. Uning asarlarida sevgi, ba'zan, qayg'u va azob-uqubatlarga ham olib kelishi mumkinligini ko'rsatadi. "Mehmonxona" asarida qahramonlarning muhabbatlari, ijtimoiy ziddiyatlar va shaxsiy qarama-qarshiliklar tufayli, baxtsizlikka olib keladi. Do'stlik va ishonch sodiqlikning ramzi Qodiriy do'stlikni inson hayotidagi muhim qadriyat sifatida ko'rsatadi. "O'tkan kunlar" romani qahramonlari, Otabek va Olimjonning do'stligi, ularning bir-birlariga bo'lgan ishonchi va sadoqati, o'quvchiga haqiqiy do'stlikning qadr-qimmatini anglatadi. Ular bir-birlariga yordam berishadi, qiyinchiliklarni birgalikda engishadi va doimo bir-birlariga suyanishadi. Oilaviy munosabatlar, mehribonlik va qayg'u mavzusi ham juda chiroyli estetik talqinda yoritilib berilgan.

Qodiriy oilaviy munosabatlarni inson hayotidagi eng muhim omil sifatida ko'rsatadi. Uning asarlarida oilaviy baxt, mehribonlik va bir-biriga bo'lgan hurmat, shuningdek, oilaviy nizolar va muammolar ham aks ettirilgan. "O'tkan Kunlar" romani qahramonlari, Otabek va uning oilasi, oilaviy hayotning go'zalligi va qiyinchiliklarini namoyish etadi. Insonlar o'rtasidagi munosabatlar: ziddiyatlar va hamjihatlik Qodiriyning asarlarida insonlar o'rtasidagi munosabatlarning murakkabligi va ziddiyatlari yorqin aks ettirilgan.

Badiiy ifodalanish masalasida ham Qodiriy insoniy munosabatlarni tasvirlashda keng badiiy vositalardan foydalanadi. Uning tili jonli, tasvirlari rang-barang, qahramonlari haqiqiy va hissiy. U o'zining ajoyib badiiy mahorati bilan o'quvchini o'zining asarlariga jalb qiladi, insoniy munosabatlarning chuqurligini va murakkabligini his qildirishga muvaffaq bo'ladi. Qodiriyning ijodida sevgi, do'stlik

va oilaviy munosabatlar, insonlar o'rtasidagi munosabatlarning hayotiyliigi va murakkabligi, inson qalbining sirli dunyosi yorqin aks ettirilganligi bilan jaraluvchi xususiyatlari mavjud. Uning asarlari o'quvchiga insoniy qadriyatlarni qadrlashga, muhabbat va do'stlikning go'zalligi, oilaviy baxtning qadrini anglashga yordam beradi. Xulosamiz so'ngida ham quydagi iqtibos bilan yakunlashni maqul ko'rdik: Kelingiz yoshlar, ziyolilar bu kun g'ayrat qiling, uxlaganlarni agar Qodir esak uyg'otamiz...

Abdulla Qodiriy

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qodiriy A., "O'tkan kunlar", Tashkent: O'zbekiston davlat nashriyoti, 1958.
2. Qodiriy A., "Mehrobdan chayon", Tashkent: O'zbekiston davlat nashriyoti, 1940.
3. Abdullaev A., "Abdulla Qodiriy: Hayoti va ijodi", Tashkent: Fan, 1990.
4. Shamsutdinov A., "O'zbek adabiyotida ma'naviyat masalalari", Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, 2005.
5. Murodov I., "Adabiyotimizda ma'naviyat tarsi", Tashkent: Yangi asr avlodi, 2010.
6. Karimov B. "Jahon adabiyoti jurnali". -T.: 2013.
7. Bobobekov H. "Qo'qon tarixi". -T.:1996.
8. Ahmad Zaki Validiy "Xudoyorxonning so'nggi kunlari". -T.: 1996.
9. Ibrat I.J. "Farg'ona tarixi".O'zME. 1-jild. -T.: 2000.
10. Qodiriy A. "Mehrobdan chayon" -T.: 1994-yil
11. Abdulla Qodiriy. Besh jildlik. Asarlar to'plami, -"Toshkent: Info Capital Group, 2017.
12. Abdulla Qodiriy zamondoshlari xotirasida. -Toshkent: Adabiyot va san'at, 1986.
13. Bahodir Karim. Abdulla Qodiriy fenomeni. -Toshkent: Info Capital Group, 2019.